

Møte for lukkede dører
torsdag den 11. desember 1952 kl. 10.

President: Johan Wiik.

Dagsorden:

1. Innstilling fra den forsterkede utenriks- og konstitusjonskomite om Stortingets samtykke til å godta en plan for kontroll av skipsfarten under krig eller krisetilstand, utarbeidet av den Nordatlantiske Plankomite for Skipsfart i november 1950 (innst. S.Q.).
2. Innstilling fra utenriks- og konstitusjonskomiteen om ikke offentliggjorte overenskomster inngått med fremmede makter (innst. S.P.).
3. Innstilling fra den forsterkede finans- og tollkomite om bestemmelser om prisregulering ved utførsel av klippfisk av 1952 års produksjon (innst. S.R.).
4. Innstilling fra den forsterkede finans- og tollkomite om forskjellige prisreguleringsordninger over Prisreguleringsfondet for sild og Prisreguleringsfondet for fisk (innst. S.T.).
5. Innstilling fra Stortingets presidentskap om offentliggjørelse av stenografiske referater fra møter for lukkede dører i Odelsting og Storting 1903-1904 (innst. S.O.). (offentliggjort i innst. S. nr. 375 for 1952)

Presidenten: Presidenten foreslår at møtet holdes for lukkede dører - og anser det som bifalt.

Videre foreslår presidenten at Regjeringens medlemmer og de i forretningsordenens § 54 nevnte funksjonærer gis adgang til møtet. Likeså vil presidenten foreslå at ved sak nr. 1 får ekspedisjonssjef Johs. Dalstø og byråsjef Oscar R. Bjerke fra Industridepartementet og ved sak nr. 1 og 2 handelsråd Boye og byråsjef Madsen fra Utenriksdepartementet være til stede - og anser det som bifalt.

Sak nr. 1.

Innstilling fra den forsterkede utenriks- og konstitusjonskomite om Stortingets samtykke til å godta en plan for kontroll av skipsfarten under krig eller krisetilstand, utarbeidet av den Nordatlantiske Plankomite for Skipsfart i november 1950 (innst. S.Q.).

Om saken i sin alminnelighet uttalte

Selvik (komiteens ordfører): Avtalen som Stortinget i dag er innbudt til å gi sitt samtykke til, vil være kjent fra loven om adgang til rekvisisjon av handelsflåten under krig eller kriseforhold, som Odelstinget og Lagtinget nylig har behandlet. Jeg kan derfor nøye meg med å gi en ganske kortfattet oversikt.

Bakgrunnen for denne avtalen er de erfaringer man har høstet under to verdenskriger om den enorme betydning skipsfarten har under krig og kriseforhold. Erfaringene gjør det naturlig at man i god tid søker å trekke opp en plan for utnyttelsen av flåten under slike forhold. Arbeidet med å tilrettelegge planen er utført av en plankomite for skipsfart som Det nordatlantiske råd satte ned for 2 1/2 år siden. Oppdraget som komiteen fikk, gikk ut på å fremme forslag om en sivil kontrollorganisasjon som skal forestå mobilisering og fordeling av handelstonnasjen på verdensomfattende grunnlag under krig eller krisetilstand. Planen ble godkjent av NATO's stedfortrederråd i januar 1951. Den norske Regjering sluttet seg til avtalen med det vanlige forbehold om Stortingets samtykke. Den felles kontrollorganisasjon er kalt Defence Shipping Authority. Skipsfartsmyndighetene i Forsvarsøyemed heter det, oversatt til norsk. Det er ikke noe særlig godt navn, men vi har heller ikke i komiteen kunnet finne noe bedre.

Det går fram av proposisjonen at forutsetningen for opprettelsen av organisasjonen er at det under krig eller kriseforhold vil være mangel på tonnasje. Av denne grunn, heter det, må Skipsfartsmyndigheten «ikke være et organ som selv gjør krav på skipsfartstjenester». Den må heller ikke være underlagt noen institusjon, hverken militær eller sivil, som gjør krav på tonnasje, men må være direkte ansvarlig overfor den høyeste NATO-myndighet. Oppgaven for organisasjonen er at skipsfarten blir kontrollert og organisert på en slik måte at tonnasje blir så effektivt utnyttet og så lett tilgjengelig som mulig for såvel militære som sivile behov.

Uttømmende regler for Skipsfartsmyndighetens virksomhet lar seg vanskelig sette opp på forhånd. Man har måttet nøye seg med å slå fast visse grunnleggende prinsipper, som det senere kan bli nødvendig å supplere eller endre, selvsagt da med de deltagende regjeringers samtykke.

De viktigste bestemmelser i avtalen er det gjort greie for i proposisjonen på side 2. Det slås fast at hver regjering skal ta alle havgående skip som seiler under landets flagg, under sin kontroll, og at kontrollen av skipsfarten i hvert enkelt land skal utøves av et regjeringsorgan som ikke selv gjør krav på skipsfartstjenester, dvs. at kontrollen kan ikke utøves hverken av militære myndigheter eller av forsyningsmyndigheter. Videre bestemmes det at regjeringene skal plasere skipene i en sentral pool, hvorfra de skal bli fordelt til de forskjellige formål. En viktig bestemmelse

finner en i punkt 6, h, som slår fast at godtgjørelse for bruken av skipene skal betales av dem som bruker dem, regjeringene eller private. Slik godtgjørelse skal fastsettes av Skipsfartsmyndigheten i Forsvarsøyemed på en rettferdig og rimelig måte. Skip som utfører sammenlignbare tjenester, skal ha sammenlignbare betingelser, uansett flagg. Til denne bestemmelsen er det etter krav fra britisk hold kommet inn en fotnote, som sier at når det gjelder oppgjør mellom regjeringer, skal anvendelsen av dette prinsipp gjelde under forbehold av sådanne generelle, finansielle endringer som måtte bli truffet mellom regjeringene.

Denne fotnoten har man ikke satt særlig pris på fra norsk side, men det har ikke lyktes å få den ut. Så vidt jeg forstår er det den eneste bestemmelse som man fra norsk side ikke er så helt ut tilfreds med. Jeg tror nok på den annen side at man skal forstå det britiske synspunktet som er kommet til uttrykk i fotnoten, og jeg tror ikke at det på nærværende tidspunkt er mulig å komme lenger med disse bestemmelser enn det er gjort.

Et meget viktig spørsmål er hvordan Skipsfartsmyndigheten skal være organisert. Om det er det bestemt at den skal bestå av et råd eller Council og et styre eller eksekutivutvalg. Eksekutivutvalget, som skal ha den daglige ledelse, skal ha 5 medlemmer: de Forente Stater, Frankrike, Nederland, Norge og Storbritannia. Om sammensetningen av dette utvalg var der en del tautrekning. Italia ønsket å komme med, men det frafalt til slutt kravet under forutsetning av at hvis Eksekutivutvalget senere blir utvidet, skulle Italia tre inn.

Ellers fester jeg oppmerksomheten ved at Norge har deltatt i forberedelsene av denne sak på alle trinn, og i Plankomiteen deltok representanter både for statsadministrasjonen, Norges Rederforbund og Norsk Sjømannsforbund. Det hersker alminnelig enighet om at planen skulle tilgodese norske interesser på en rimelig måte. Komiteen er også kommet til dette resultat, og den innstilling som foreligger her i dag, er enstemmig fra den forsterkede utenrikskomite.

Komiteen hadde innstillet:

Stortinget gir sitt samtykke til å goda en Plan for kontroll av skipsfarten under krig eller krisetilstand, utarbeidet av den Nordatlantiske Plankomite for Skipsfart i november 1950.

V o t e r i n g :

Komiteens innstilling ble enstemmig bifalt.

Sak nr. 2.

Innstilling fra utenriks- og konstitusjonskomiteen om ikke offentliggjorte overenskomster inngått med fremmede makter (innst. S.P.).

Komiteen hadde innstillet:

Utenriksdepartementets melding om ikke offentliggjorte overenskomster inngått med fremmede makter i 1951 - vedlegges protokollen.

Votering:

Komiteens innstilling ble enstemmig bifalt.

Presidenten: Ved sak nr. 3 og 4 vil presidenten foreslå at direktør Lorentzen gis adgang til å være til stede - og anser det som bifalt.

Sak nr. 3.

Innstilling fra den forsterkede finans- og tollkomite om bestemmelser om prisregulering ved utførsel av klippfisk av 1952 års produksjon (innst. S.R.).

Komiteen hadde innstillet:

St. meld. nr. 83, 1952 - legges ved møteboka.

Votering:

Komiteens innstilling ble enstemmig bifalt.

Sak nr. 4.

Innstilling fra den forsterkede finans- og tollkomite om forskjellige prisreguleringsordninger over Prisreguleringsfondet for sild og Prisreguleringsfondet for fisk (innst. S.T.).

Saken i sin alminnelighet ble undergitt debatt.

Borgen: Dette er en enstemmig innstilling, og det er godt mulig at allting er i skjønn orden her, men det var noe jeg stusset ved, som jeg gjerne ville be om at det fra

komiteens side blir gitt en nærmere forklaring på. For meg ser det ut som innstillingen bl.a. går ut på at det kan overføres fra Statens subsidiekonto for kraftfor, d.v.s. den konto som gjelder subsidier for kraftfor til jordbruket, 9.5 millioner kroner til prisreguleringsfondet for sild, altså med andre ord at det foregår en overføring av de subsidier som opprinnelig etter avtale med jordbruksorganisasjonene er ment å skulle tilfalle driftsmidler til jordbruket, til fiskeprisene. Slik oppfatter jeg det som foreligger her, men jeg må tilstå at jeg ikke har fått tak i den hele og fulle sammenheng, og jeg tør be om litt nærmere forklaring.

Paul Ingebretsen (komiteens ordfører): Det er i og for seg riktig, som hr. Borgen sa, at innstillingen er enstemmig, det vil si at komiteen rår enstemmig til at meldingen legges ved møteboken. Men som en vil se, har jo komiteen gjort en del merknader til enkelte poster innenfor de kapitler som meldingen inneholder.

Jeg skal foreløpig innskrenke meg til bare å svare på det spørsmål som representanten Borgen nå reiste. Han pekte på det som er opplyst i innstillingen, at det er overført fra Statens subsidiekonto for kraftfor et beløp til Prisreguleringsfondet for sild. Den opplysningen foreligger i det brev som er nevnt under punkt I:

«I samband med nr. 3 har Prisdirektoratet gitt en del opplysninger i brev av 26. november d.å. Brevet følger som uttrykt vedlegg.»

Ettersom jeg har forstått situasjonen, har utviklingen i løpet av det året som nå er gått, vært denne: Det ble i fjor fastsatt en grunnpris for sild, og den ble fastsatt under hensyntagen til de markedsforhold som man ventet seg. I tidligere år har sildefondet fått tilskudd ved salg av produkter av sild, og man regnet også med at dette ville bli tilfellet for inneværende år. Nå viste det seg i løpet av 1952 at markeds- og avsetningsforholdene avvek vesentlig fra tidligere tid. Det førte til at man fikk en helt annen situasjon, og det endelige resultat var at man måtte konstatere at i løpet av dette året var fondet istedenfor å øke blitt ganske betraktelig redusert. Bruttoreduksjonen var på om lag 30 millioner kroner. Fondet var ved begynnelsen av året på vel 60 millioner kroner.

Denne situasjon ble så behandlet av de organisasjoner som har sine interesser knyttet til denne næring, sammen med Prisdirektoratet, og det ble truffet en overenskomst om at sildeorganisasjonene, dvs. Prisreguleringsfondet for sild, skulle få godtgjort den støtte som de ga til visse formål ved å levere sitt produkt til en lavere pris enn produksjonskostnaden eller eksportprisen. Det er på det grunnlag det er truffet overenskomst om for det første at differansen mellom eksportprisen på sildemel og den pris som er betalt for det ved innenlands salg, skal godtgjøres sildemelfabrikantene gjennom Prisreguleringsfondet for sild. Det beløper seg til 9,5 millioner kroner. For det annet skal

det skje en overføring av 3,5 millioner kroner fra Prisdirektoratets alminnelige prisreguleringsfond for å dekke en tilsvarende differanse når det gjelder sildolje.

Det kan selvsagt spørres om hvorvidt dette er riktig. Det har komiteen i og for seg ikke tatt noe standpunkt til. En har her bare konstatert selve den utvikling som har funnet sted, og at det ved forhandlinger mellom de organisasjoner som ivaretar denne nærings interesser, og Prisdirektoratet, og dermed også Finansdepartementet, er truffet en ordning som har bragt bruttounderskuddet ned fra omkring 30 millioner kroner til omkring 18 millioner kroner.

Dahlø: Jeg skal ikke komme inn på det spørsmål som hr. Borgen reiste. Ordføreren har utførlig redegjort for det. Men det kan være andre forhold i denne forbindelse som det kan være grunn til å se litt nærmere på.

Disse prisreguleringsfondene for fisk og sild tar jo som kjent sikte på at man derigjennom skal få opparbeidet en reserve til bruk om vanskelige tider inntreffer, for at man da kan gi tilskott til prisene, slik at den kan holdes oppe så det blir lønnsom drift.

Som det fremgår av innstillingen, er det i år brukt ca. en fjerdepart av sildefondets midler, og det må være riktig, slik som komiteen har sagt i sin uttalelse, at fortsetter det slik, vil det vel bli lite igjen til å møte de tiltak som det er tenkt på ved opprettelsen av disse fondene. Av det beløp som er brukt av sildefondet i år, er, etter oppgaver som foreligger fra Prisdirektoratet, ca. 13 millioner kroner brukt til føring av sild og til andre tiltak. Dette er sikkert gjort for å holde prisene oppe, og for å sikre avsetningsmulighetene. Sildefisket kan nemlig arte seg så høyst forskjellig. Siste året artet det seg slik at det var mest på Mørkekysten og utenfor Sogn og Fjordane fisket foregikk, og silden måtte føres bort, for avtakerkapasiteten i distriktet var ikke stor nok. Det påløp da store fraktutgifter for å føre silden for eksempel til Sør-Norge og til Nord-Norge. En del av disse 13 millioner kroner som jeg nevnte, er brukt til det formål. Jeg vil på ingen måte kritisere at det her ble gått fram på den måten, men jeg tror man må ta sikte på å komme bort fra det for fremtiden, slik at ikke fondet tappes til det formålet.

Når det gjelder å komme bort fra dette forholdet, kan det vel være flere ting å overveie. Men det mest nærliggende synes for meg å være at det må bygges flere fabrikker i dette rike storsilddistriktet for dermed å øke avtagermulighetene. Der har Noregs Sildesalslag gjort en god innsats. Det er nå ferdigbygd en fabrikk ved Florø, som er klar til å begynne driften allerede kommende sesong. Men det må gjøres mer i samme retning, og da tror jeg også at staten mer enn før bør være med å hjelpe til å få bygd slike fabrikker og dermed sikre avtagningen, så fisket ikke stanser opp på grunn av manglende avtagning. Det er ingen bra ordning at man skal koste store beløp på å føre silden bort til fjerntliggende

distrikter. Jeg kjenner til at det arbeides med planer om reisning av en fabrikk i Harøysund, i Romsdal og en ved Ålesund, og jeg tror at staten bør støtte disse tiltak som her blir gjort, så man kan komme bort fra dette forholdet med føring til andre distrikter.

Når det gjelder Prisreguleringsfondet for fisk, vil en se av det bilag som følger meldingen, at det er to forskjellige systemer for beregningen av avgiftssatsen. Det er en annen bestemmelse for tørrfisk enn det er for klippfiskens og saltfiskens vedkommende. Den ordningen som har vært gjeldende for tørrfisken disse to siste årene, har ikke virket bra. Det har vist seg at fiskerne har fått stor nedsettelse av prisen på grunn av denne ordningen. Komiteen har der pekt på at man må forsøke å komme frem til en ordning slik at det kan bli det samme system som anvendes for tørrfiskens som for klippfiskens og saltfiskens vedkommende, og jeg er helt enig i det komiteen uttaler der.

Jeg vil også få lov til å understreke komiteens uttalelse sist i innstillingen om at avregningsprisen, det vil si den pris som gjelder for eksportører og tilvirkere, blir fastsatt umiddelbart etter eller samtidig med at råfiskprisen fastsettes. Kunne man gå til det, ser jeg det slik at det ville være en stor vinning, man kunne komme bort fra denne usikkerheten som er nå, når kjøperne kappes om å få tak i fisken i de tilfelle det er fisket lite, og hvor man opplever slike forhold som vi har hatt disse siste årene både under Lofot-fisket og under andre fiskerier. Kunne man, slik som komiteen har pekt på, komme frem til at man fikk fastsatt avregningsprisen så å si samtidig med råfiskprisen fastsettes, ser jeg det slik at det ville være en svært stor vinning. Komiteen har også pekt på disse forhold i sin innstilling.

Borgen: Jeg vil takke sakens ordfører for de opplysninger han ga i forbindelse med mitt spørsmål om hvordan det forholdt seg med bruken av de fondsmidlene det dreier seg om i denne innstillingen. Imidlertid må jeg konstatere at den antagelse jeg ga uttrykk for, er riktig. Hvis jeg ikke fremdeles har misforstått det, er det som foreligger, ganske enkelt det at for å dekke noe av det underskudd fondet er i ferd med å få, er det foretatt det kunstgrep, at det føres over 9,5 million kroner fra et annet regnskap, nemlig det regnskapet som gjelder statens tilskudd til nedsetting av kraftfôrprisen. Før har det vært slik at sildemel har vært solgt på det innenlandske marked til noe lavere pris enn den som det var mulig å oppnå utenlands, men dette har ikke sildoljefabrikkene fått noen kompensasjon for på annen måte enn at de har fått det jevnet ut ved eksportprisen. Subsidiebeløpet som føres opp i statsbudsjettet til kraftfôret, er det faktisk gjort avtale med jordbruksorganisasjonene om, det går inn som et ledd i det regnestykke som ligger til grunn både for tilskuddene til jordbrukets driftsmidler og for de viktigste priser på

jordbruksproduktene. Hvis en nå skal gå fram på den måten som det er slått inn på her: uten videre å ta 9,5 mill. kroner av det som er forutsatt brukt til subsidier for kraftfôr, uten at dette rettes på på annen måte, blir det altså jordbruket som får bære tapet ved at det ikke har lykkes å eksportere sild til så gunstige priser som en hadde forutsatt ved oppsettingen av budsjettet for fondet. Det kan ikke være riktig, dette. Og hvis fremgangsmåten er slik som jeg nå forstår, må jeg rett og slett protestere mot den. I ethvert tilfelle skulle denne saken vært tatt opp og diskutert med jordbruksorganisasjonene på forhånd, slik at en på annen måte kunne funnet dekning for de millioner som tilskuddene til kraftfor under ellers like omstendigheter blir redusert med etter denne fremgangsmåten. Hvis jeg ikke får noen annen forklaring enn den ordføreren for saken nylig gav, må jeg protestere mot at det blir gjort på den måten innstillingen antyder.

Johannes Olsen: Det står på side 3 i innstillingen når det gjelder de to systemene som har vært brukt ved avgiftsordningen for tørrfisk:

«Det er for de to siste år satt faste avgifter pr. kilo eksportert tørrfisk. Dette er gjort etter ønske fra tørrfiskbransjen. Etter bestemmelsene kan Prisdirektoratet endre avgiftssatsene når pris- og markedsforholdene avviker betydelig fra det som ble forutsatt da avgiftssatsene ble fastsatt.»

Nå er komiteen inne på at det kan være nødvendig å forandre systemet og gå tilbake til det system vi hadde for to år siden, slik at eksportørene får oppgjør etter en fast avregningspris og at, hvis markedsprisen er høyere, 80 % av differansen går inn i fondet, og eksportørene får 20 % - altså istedenfor disse faste avgiftene. Jeg har vært litt borte i disse tingene, og jeg har alltid vært uenig i dette nye systemet som har vært praktisert i de to siste år. Jeg skulle også anta at det er det systemet som kanskje til en viss grad er skyld i det vi har kalt for svartebørsprisene for råfisken i disse to år. Jeg vil derfor understreke det som komiteen har sagt her. Den gir uttrykk for at ordningen med fast avgift bør bli avløst av avgift basert på avregningspris, og uttaler at det i så fall bør overveies om ikke avregningsprisen så vidt mulig bør fastsettes samtidig med fastsettelsen av minsteprisen for råfisk.

Jeg vil understreke det, og med hensyn til det siste vil jeg for mitt personlige vedkommende si at det bør ikke bare overveies, men jeg vil henstille at det blir gjort. Det er ingen praktiske hindringer i veien for at det kan gjøres. Samme dag som minsteprisen for råfisken blir fastsatt, kan avregningsprisen fastsettes, for Prisdirektoratet har årelang erfaring med hensyn til de forskjellige kalkyler for pakking, arbeidsomkostninger o.s.v., så det skulle ikke være noe i veien for det. Selvfølgelig kan det tas forbehold om at hvis omkostningene forandres, kan det reguleres gjennom

Prisreguleringsfondet med et eventuelt tilskudd. Men at avregningsprisen fastsettes samtidig med minsteprisen, er av den største betydning når det gjelder å holde stabile pris- og omsetningsforhold.

Jeg vil til slutt si at fiskerne med særlig interesse følger disse prisreguleringsfond for sild og fisk, for de ser det slik - og det samme syn er jo også kommet frem i forbindelse med Prisreguleringsfondet for sild her - at når prisene på verdensmarkedet begynner å gå ned, er det om å gjøre å ha mest mulig i prisreguleringsfondene for å kunne møte de økonomiske vanskeligheter som næringen da vil gå i møte, og få stabilisert de økonomiske forhold best mulig.

Presidenten: Det er inntegnet en lang rekke talere, og presidenten vil foreslå at taletiden for dem som heretter tegner seg, settes til inntil 2 minutter - og anser det som bifalt.

Ingvaldsen: Jeg vil først beklage at denne saken behandles i hemmelig møte. Når det gjelder reguleringsfondene, har jo Stortinget tidligere fått Stortingsmelding nr. 36 for 1952 hvor disse fondene behandles. Man forklarer der ganske kort hensikten med dem, og hvorledes reguleringene foretas, og det står også en oppstilling over fondenes formue og den forandring som er skjedd i løpet av det siste året. Jeg har derfor vanskelig for å tro at det egentlig er nødvendig at vår behandling her av hvorledes anvendelsen av fondene praktiseres, skal være hemmelig, særlig fordi det knytter seg så store interesser til de fremgangsmåtene som her anvendes, både for dem som er direkte beskjeftiget i næringen, og det kan også sies for hele landet.

Prisreguleringsfondet for sild og prisreguleringsfondet for fisk, atskiller seg, som man sikkert vet, fra det vanlige prisreguleringsfond ved at disse prisreguleringsfond utelukkende er til fordel for næringen. For tiden - og vi kan si i den senere tid - har man ikke benyttet noe av disse fondene til alminnelige prisreguleringsformål, og hensikten med dem er jo, som også hr. Johannes Olsen uttalte, at man vil ha en sikkerhet for at man kan holde noenlunde stabile priser også når markedene svikter. Det er jo for så vidt et formål som jeg tror alle vil erklære seg enig i.

Men det reiser seg da også spørsmål om disse sakene blir behandlet på en sådan måte at man oppnår dette formål. Som det fremgår av komiteens innstilling, er man i komiteen av den oppfatning at de disposisjoner som er foretatt i det siste år, har redusert sildefondet for sterkt - og det i et år hvor man jo må sies å ha hatt en virkelig høykonjunktur, både slo fisket godt til, og prisene har jo vært på et relativt høyt nivå, til tross for at de falt i forhold til foregående år. Etter den ordning som er foreslått av Prisdirektoratet, er fondet tappet med omkring 20 millioner kroner. I realiteten er det tappet med atskillig mer - jeg

antar med 13-14 millioner kroner til. Men her har man da overført til fondet fra andre fond innen Prisdirektoratet. Man tumler altså her med millionbeløp på en meget lettvint måte. Jeg tror det er enda større grunn til å feste oppmerksomheten ved dette forhold, fordi for inneværende sesong er, etter hva jeg har fått opplyst, sildeprisene fastsatt til det samme som i fjor, og det til tross for at man nå vurderer utsiktene for å være vesentlig dårligere, enn man gjorde da prisene ble fastsatt i fjor. Etter de vurderinger som i dag ligger til grunn for fastsettelsen av sildeprisene, må man regne med en ytterligere tapping av fondet for inneværende sesong.

Jeg er jo ikke på noen måte kyndig i fiskerisaker eller i disse spesielle prisfastsettelse. Men jeg vil gjerne peke på en ting som også andre har pekt på før meg, og det er det store tilskudd til føring og andre tiltak i fjor på over 13 millioner kroner. Det er jo en foreteelse som særlig opptrer når fisket slår til, og det er store fangster, og fabrikkene ikke kan ta unna. For meg ser det ut som det ville være rimelig at det var en slags glideskala for prisene på sild, slik at prisene når fangstene er over det normale, på en måte ble redusert; for slik som forholdene har vært i det siste, øker omkostningene pr. enhet sild med økende fangst. Jeg vil på ingen måte antyde hvorledes en sådan ordning eventuelt kunne gjennomføres, men etter min mening bør man overveie denne side av saken.

Når det gjelder Prisreguleringsfondet for fisk, har komiteen festet seg ved den avgiftsordning som benyttes for tørrfisk, og har uttalt at man der bør komme over til beregning for avgiften, på samme måte som det er vanlig for klippfisk og andre fiskesorter. Komiteen mener at man bør overveie om ikke bestemmelsene bør endres slik. Jeg har forsøkt å sette meg inn i denne sak, og jeg er kommet til at man bør overveie dette spørsmål meget nøye før man går til en endring. Forholdene med prisfastsettelse og prisregulering når det gjelder fisk, er jo meget merkelige sammenlignet med prisreguleringen på andre områder her i landet. Inntil 1948-49 hadde man maksimalpriser for fisk levert fra fisker til tilvirker. Men det gikk ikke, for som Prisdirektoratet uttalte i en kunngjøring i 1949, hadde fiskerlagene fastsatt de samme priser, altså maksimalprisene, som minstepriser. Fiskerlagene praktiserte dette, og prisreguleringen måtte derfor endres så man gikk over fra maksimalpriser til minstepriser. Det er denne ordning som vel gjelder nå, iallfall i de nordlige deler av landet.

Når det gjelder tørrfisk, har man etter krigen ikke kunnet dekke etterspørselen på eksportmarkedene. Det henger sammen med at det hele tiden har vært et underskudd på fisk, så vidt jeg har forstått. Etter hva jeg har fått opplyst, hadde Norge før krigen en normal eksport på ca. 27 000 tonn tørrfisk. I 1948 og 1949 var ikke produksjonen mer enn 8 000 tonn, og dette henger da sammen med at tilvirkerne ikke fikk større fiskemengde, hvilket igjen, iallfall for en vesentlig

del, må tilskrives den da gjeldende prisordning. Senere, etter at man har fått minstepriser istedenfor maksimalpriser, har det vært kjøpt fisk til hending til vesentlig høyere priser enn minsteprisene. Det har forekommet at prisene har ligget f.eks. 30-40 pst. over minsteprisene. I 1951 var totalproduksjonen kommet opp i 22 000 tonn. I 1952 blir den omtrent den samme, kanskje noe mindre, omkring 20 000 tonn. Men man mener at i dag, og også i overskuelig fremtid kan man vel neste si, kan våre markeder avta omkring 30 000 tonn tørrfisk uten at man behøver å gå nevneverdig ned i prisene for tiden. Hvis dette er tilfellet, og det har jeg grunn til å tro, reiser det seg også det spørsmål om det er riktig å unndra tørrfiskproduksjonen råfisk. Man har jo der unektelig det problem at det oppfiskede fiskekvantum ikke er tilstrekkelig til den foredlingskapasitet som man i dag har, den er vesentlig mindre. Det er derfor en konkurranse om fisken, og den resulterer da også i høyere priser til fiskerne. Jeg vet det har vært fremholdt at hvis man kan betale overpriser for fisk til hending, vil det resultere i at fryseriene ikke får tilstrekkelig fisk, og det reiser jo selvfølgelig også sine problemer. Jeg kan tross alt ikke se det annerledes enn at situasjonen i det store og hele må sies å være ganske lys, i og med at det hittil iallfall har vært behov for mer fisk, og det i det store og hele har vært gode priser for eksporten.

Når det gjelder nettopp denne avgiftsordning som er nevnt i innstillingen, pekes det på at man må overveie å kommet bort fra den nå gjeldende avgiftsordning med en bestemt avgift pr. kg. tørrfisk, litt avhengig av kvalitet og markeder, men hvor det spesielle er at tilvirkeren får beholde det han kan oppnå utover tilvirkningsprisen pluss avgift. Når denne ordning har vært gjennomført, er det etter initiativ fra tilvirkerne, idet de hevder at med en beregningsavgift vil den måtte fastsettes på grunnlag av en såkalt «normalkvalitet», som ikke er tilfredsstillende for de forskjellige markeder. Kravene til fisken og emballasjen, og man kan også si prisene, varierer meget sterkt fra marked til marked, og det lønner seg derfor bedre for tilvirkerne, og kanskje enda mer for landet, at man bearbeider disse markeder spesielt, slik at man kan tilfredsstille dem på best mulig måte og dermed også oppnå den største pris. Men hvis man skal holde seg til en avgiftsberegning hvor f.eks. tilvirkerne ville få 20 pst. og fondet 80 pst. av den overpris som måtte oppnås, ville det ikke dekke de utgifter som tilvirkerne måtte ha til spesialbehandling av fisken og til bearbeiding av de spesielle markeder.

Jeg tør ikke ha noen bestemt oppfatning om det eneste riktige her, men jeg vil iallfall be om at man overveier disse spørsmål meget nøye før man går til en endring. Jeg vil også si at jeg tror det i sin alminnelighet ville være gagnlig om man la mer an på å beholde våre gamle tradisjonelle markeder når det gjelder eksport av klippfisk og tørrfisk, og muligens lot disse produkter få en

fortrinsrett når det gjelder råvarer, for det har jo tross alt vist seg at disse produkter hittil har vært de best betalte og de hvor etterspørselen iallfall hittil har vært avgjort mer stabil enn når det gjelder frosne produkter og lignende.

Hareide: Den ordninga med prisreguleringsfonda for sild og fisk som vi har føre her i dag, og som har vori praktisert i fleire år med gode røynsler, meiner vi er ei vitug og ei rettvis ordning. Sjølve prinsippet, at ein under ein høgkonjunktur med høge eksportprisar skal leggja opp fond for å bruka under låge konjunkturar med låge eksportprisar, er rett, meiner vi. Og vi meiner vidare at nettopp dette er ei vitug og ei forsvarleg økonomisk ordning, og ein rett måte å ta dei situasjonar på som ein får under høgkonjunkturar og lågkonjunkturar.

Når det gjeld tilhøva til jordbruket, som mange har vori sterkt inne på her, serleg hr. Borgen, med levering av til dømes sildemjøl til kraftfôr, så kan ein ikkje venta at fiskarane skal levera billegare sildemjøl innalands enn til dei prisar dei kan få ved eksport, utan at dei på ein eller annan måte får kompensasjon. Det sildemjølet som har vori levert på denne måten, har einast komi jordbruksnæringa til gode, og det er då heilt naturleg at ein vender seg til jordbruksnæringa for å få den kompensasjonen som ein meiner ein har rett til når ein gjer det offeret at ein leverer mjølet billegare innalands enn for det ein kan få ved eksport. Det er altså dette tilhøvet som gjer at den nemnde summen er ført over frå jordbrukssektoren til fiskerisektoren. Vi ser det slik at det er ei rettvis ordning, og eg kjenner med nokså sikker på at også dei jordbruksinteresserte vil finna denne ordninga rimeleg når dei set seg nøye inn i det spørsmålet gjeld, og det som her går for seg.

Dei spørsmåla som hr. Ingvaldsen var inne på er såpass store og såpass kompliserte, at ein må ha mykje betre tid dersom ein skal gje seg inn på å handsama dei spørsmåla og gå inn i den materien som dei gjeld. Men det kan det sikkert bli høve til å koma tilbake på ved eit seinare høve, så eg skal ikkje ta meir tid under denne debatten.

Alvestad: Jeg kan være enig med den siste taleren i at i denne forbindelse skulle det være overflødig å komme inn på sild- og fiskeomsetningen og eksporten i sin alminnelighet i sin fulle bredde. Så usikre som eksportmarkedene for sild og fisk er i dag, mener jeg at det er av stor betydning å få styrket disse reguleringsfondene for fisk mest mulig for å kunne stå rustet til svikt eller prisfallet melder seg. Man må når man ser på disse avgiftene og på det som er nevnt her, erindre at ved å skaffe landbruket her hjemme billigere sildemel gjennom mange år har sildefiskerne vært med på å subsidiere landbruket. I år er det når det gjelder klippfiskomsetning - iallfall for den alt overveiende eksport

av klippfisk, den som går til Brasil - inntrått den endring i betalingsforholdene, at de klippfiskeksportører som eksporterer til Brasil, ikke i likhet med tidligere får oppgjør når lasten er levert, men må vente i 60 dager på oppgjør. Senere blir det 120 dager - altså 3-4 måneder. På den måten kommer klippfiskeksporten ved denne forskuttering indirekte til å subsidiere kaffeimporten fra Brasil. Det er det forhold vi har i dag her i landet.

Det som gjorde at jeg forlangte ordet, var hr. Borgens innlegg, hvor han påstod at det ikke har lyktes å eksportere det sildemelet vi har produsert her i landet. Det er helt feilaktig. Man kan eksportere alt det sildemelet som produseres, og det til langt høyere priser enn de man får for det sildemelet som man selger innenlands. For den innenlandske omsetning av sildemel er forholdet at Statens Kornforretning, før fisket begynner, fastsetter det kvantum som skal være reservert til landbruket til kraftfôr, og det øvrige er det meningen fritt skal eksporteres. Dette gjøres hvert år. Det er så langt fra at man tar noe fra landbruket på den måten, at man sikrer landbruket et kraftfôr som i forhold til annet importert eggehvitekraftfôr er både det billigste og blant det beste. Det er derfor en nasjonaløkonomisk riktig politikk når man prøver å bruke de norske produkter. Derved sparer man den valuta som ville gått til importert kraftfôr. Det er, som sagt, ikke noe offer for landbruket, dette. De som ofrer, er i grunnen fiskerne og sildoljefabrikkene.

Prisreguleringsfondet for sild betaler nå flere millioner til føringsutgifter. En stor del av dette kunne vært spart hvis man fikk byggeløyve for de sildeoljefabrikker som er i emning, eller planlagte og ferdige til oppførelse i de distrikter hvor stor- og vårsildfisket i alminnelighet foregår. Derved sparte man en stor del av disse millionbeløp som nå går til føringsutgifter, og det er, mener jeg, nasjonaløkonomisk og realøkonomisk det eneste riktige. Vi har, som bekjent, ikke tonnasje nok til denne sildeføring, men må leie utenlandsk tonnasje for å kunne utføre den. Dette er en politikk jeg ikke forstår. Det er uforståelig for meg at de to sildeoljefabrikkene som er planlagt i Møre og Romsdal, som det delvis ligger fullt ferdige planer til, og som delvis er påbegynt, ikke får tillatelse til å føre opp sine anlegg, mens man andre steder i landet får byggetillatelse. Når jeg sier dette, er det ikke for å si at f.eks. sildeoljefabrikker nordpå ikke er påkrevd, det er det samme forhold der nordpå som det er på Møre: De har produktene, og da må de ha fabrikkene. De må ligge nær de steder hvor sildefisket foregår. Hvis man fikk bygd disse sildeoljefabrikker i de distriktene hvor fisket foregår, ville det spares penger, og istedenfor å angripe fondet, ville man spare fondet og dermed også styrke det. Når denne sak nå først er kommet opp, vil jeg bare si at jeg håper myndighetene vil stille seg mere forståelsesfulle med hensyn

til bygging av sildeoljefabrikker i de distrikter i landet hvor de største og viktigste sildefiskeriene foregår.

Reidar Carlsen: Jeg er enig med dem som har sagt at tiden ikke er inne til å ta en bred debatt om våre fiskerier i dag. Det trenger man nok atskillig mer tid til. Når jeg forlangte ordet, var det til de formodninger som hr. Borgen har dannet seg om at nå var det kommet så langt med fiskeriene at man måtte subsidiere dem fra jordbruket. Hvis det var riktig, var det jo grunn til å stoppe opp litt. Det faktiske forhold er ganske enkelt dette: I tiden før krigen hadde vi uhyre vanskelig for å få solgt sildemel til norsk jordbruk. Det tok et kvantum, men storparten måtte finne avsetning utenom landets grenser i bitter og hard konkurranse bl.a. med japansk sildemel. Norsk sildemelnæring var kommet ganske godt i vei før krigen og hadde opparbeidet seg gode markeder i Tyskland, som var vår hovedavtaker, men også i Amerikas Forente Stater, Holland, Belgia og Danmark. Dette var inntil krigen kom og satte en stopper for det hele.

Så snart krigen sluttet, hadde næringen håpet på - det var den gang bl.a. også min jobb - å vinne igjen de gamle markeder som man hadde lagt ned så uendelig mye arbeid på, og med store omkostninger var kommet inn på. Vi måtte bøye oss for kravet fra forsyningsmyndighetene, som forlangte at norsk sildemel og norsk fiskemel i sin helhet skulle gå til det norske jordbruk. Det fant vi selvfølgelig i den daværende situasjon å være rimelig, men vi så jo på utviklingen med en viss skepsis, da det gikk år etter år uten at man hadde høve til å komme i kontakt med sine gamle markeder for å få innpass for norsk sildemel på ny. Jeg tror vi først fikk eksporten i gang i 1949-50, jeg husker ikke så nøye, men inntil da ble hele produksjonen levert på innlandet og ble solgt til en langt lavere pris enn - så vidt jeg husker 60-70 prosent av - den pris man kunne oppnå på utlandet, for å holde det prisnivå man var blitt enige om å holde i hele vårt næringsliv.

Her synes jeg det er umulig å skifte sol og vind med hensyn til hvem det er som har omkostningene. Det var hverken fiskerne, bøndene eller arbeiderne. Det var hele vårt næringsliv som var blitt enig om å ta hver sin part for å holde prisnivået noenlunde nede. Jeg har alltid tilbakevist kravet fra fiskerinæringen når den kommer og sier: De er våre, de pengene som blir tatt inn i eksportavgifter. En annen sak er det at vi har fått den avtale at vi skal bruke de beløp som på denne måte kommer inn, til å holde fiskeprisene når de begynner å gå ned. Men det er jo klart at en god del av de inntekter man på denne måte har vunnet inn, er forbrukernes penger, det er de midler som er kommet inn ved at man har måttet kjøpe opp prisene på norske eksportvarer for å få disse priser noenlunde i forhold til prisene på de varer vi skal kjøpe inn fra vedkommende land, for ikke å selge våre varer til vesentlig lavere priser. Når vi måtte bøye oss for kravet fra

forsyningsmyndighetene om å la jordbruket få hele produksjonen av norsk sildemel og fiskemel, og sildoljenæringen ble pålagt å levere sildefett til margarinproduksjonen, forat hvalfangsten derved skulle gis høve til å selge et større kvantum til høy pris til utlandet enn det hadde vært mulig om de skulle ha levert en del av sin produksjon på innlandet, bad jeg om at man i Prisdirektoratet måtte regnskapsføre de beløp som sildenæringen ville ha kunnet få, om hele produksjonen hadde vært omsatt på utlandet, som f.eks. tørrfisken og klippfisken for torskefiskerienes vedkommende, som hadde levert praktisk talt alt sitt til utlandet og fått fullt utbytte. Det beløpet utgjør i dag 76 millioner kroner, det vil med andre ord si at om hele sildenæringens produksjon, bortsett fra det som vi bruker her i landet, og det som er gått til salting og andre formål, hadde vært solgt til utlandet, ville vi dag hatt 76 millioner mer i fondet enn vi har.

Det kan naturligvis diskuteres hvorvidt man burde holdt en lavere pris enn den som for hvert år har vært fastsatt for derved å hindre enten en voldsom nedgang i sildeprisen eller en voldsom uttapping av fondet. Jeg har personlig alltid vært imot *for høye priser*, av to grunner: For det første fordi jeg vet at det er værre å få en sildepris på 20 kr. hektoliteren ned til 12 kroner, enn det er å få en pris på 15 kroner ned til 12 kroner. Og den dagen da det må gjøres, tror jeg kan komme, det tror jeg vi er klar over, alle vi som har kjennskap til næringen. For det andre er det ikke i norsk eksportnærings interesse å kjøre opp prisene på norske eksportprodukter, slik at kjøperne kanskje ser seg om etter andre varer til erstatning for den norske import.

Her ligger også en del av begrunnelsen for å gå tilbake til den ordning vi hadde før vi fikk systemet med faste avgifter. Jeg var imot faste avgifter den gang de ble vedtatt, men jeg fant å måtte godkjenne dem, når også fiskernes representant i eksportutvalget så sterkt gikk inn for systemet. Jeg hevdet dengang - som jeg fremdeles vil hevde - at det å drive en uhemmet jakt etter de høyeste priser på eksportmarkedene, er uriktig. Det kan føre til at de som skal kjøpe norsk fisk, i dette tilfelle tørrfisk, kan bli nødt til å se seg om etter andre næringsmidler. Her er vi så heldige at vi ikke har noen konkurrenter, iallfall ikke foreløpig. Island begynner å komme, men det er av nokså uvesentlig betydning; men det kan gå hardt utover norsk eksport av denne vare for ettertiden. - Eksportørene og fiskerne hevder på sin side at har vi en fast avgift, så gir vi eksportørene adgang til å få mest mulig. Argumentene er gode, de høres rimelige: vi får mest mulig valuta, vi får mest mulig for fisken, vi kan betale fiskerne høyere priser. Det kan etter min mening se pent ut i øyeblikket, men jeg tror det er en politikk som vil straffe seg. Derfor er jeg som medlem av finanskomiteen enig i det syn - det er det prinsipp jeg selv har kjempet for hele tiden - at man nå bør gå over til en avgift som fordeler seg med 20 pst. på

eksportørene og 80 pst. til fondet, av den merpris man eventuelt kan oppnå ved eksport. Derved får eksportøren en viss godtgjørelse for det arbeid han utfører for å bearbeide markedet. Vi skal huske på at arbeidspenger, råstoffinnkjøp, utgifter til administrasjon, forretningsreiser, reklame, bearbeidelse av markedet osv. er dekket i de kalkyler som baseres på minsteprisene, og som får sitt uttrykk i avregningsprisen ved eksport. Han har fått dekket alle omkostninger. Men så sier vi: Hvis du nå kan få 1 krone mer på vekten, så skal du ha betaling for merarbeidet ved det, slik at du får 20 pst. av den merpris du oppnår, mens de 80 pst. skal gå inni fondet. - Fiskerne på sin side hevdet i sin tid at 100 pst. burde gå til fondet. Men det kan vi ikke gå med på. Eksportøren utfører et arbeid utover det han kanskje har behøvd, og da skal han ha betaling for det. Det var mitt standpunkt, og det var det som også til slutt ble anerkjent.

Så sa hr. Alvestad at det var fiskeriene som subsidierte kaffeimporten fra Brasil. Nei, det er nesten like galt som det hr. Borgen sa, at jordbruket subsidierer sildeindustrien. Vi har en avtale med Brasil som går ut på at det beløp som innvinnnes ved eksport av klippfisk til Brasil, skal stilles til disposisjon for de norske kaffeimportører til å kjøpe kaffe for. Det har ført til at vi har fått en voldsom eksport på Brasil, så voldsom at det nærmest er faretruende. Vi selger i dag 40 000 tonn klippfisk på ett marked, det vil si at et meget stort Lofotfiske går i sin helhet til et enkelt marked. Hva vil skje om f.eks. Brasil devaluerer? Hva skjer om bunnen faller ut av kaffeavtalen, om våre kaffeimportører gjerne vil kjøpe kaffen på andre markeder og ikke i Brasil. Det betyr for det første at vi får et langt større kvantum fisk, bl.a. til tørrfisk og til fryseriene. En skal ikke være så optimistisk i dag å tro at de voldsomme kvanta som går til det ene marked, kan holde seg; det tror ikke jeg noe på. Det har vært holdt oppe helt kunstig av den interesse som fra Norge vises overfor Brasils kaffe - av gode og lett forklarlige grunner, for vi har hittil ikke hatt høve til å kjøpe andre steder. Men i dag er det stopp foreløpig. Vi har kaffe for 6-7 måneder, og så lenge vi ikke kjøper mer kaffe, har det ikke noen hensikt å sende fisk bortover dit og sette penger i bank der borte. Så blir det stopp på Brasil, og da skal det ikke så svært mye til før vi får full dekning for vårt behov av tørrfisk, og det kan bli atskillig med fisk til fryseriene også, så vi kan enda en gang oppleve at vi ikke får overproduksjon, men kan få «endene til å møtes». Ikke jeg, men de som er eldre og som har opplevd fiskerinæringens utvikling, husker den tiden da klippfisk- og tørrfiskmarkedene ikke gav oss mer enn betaling for produksjonen og frakten til markedet, og da staten måtte betale fiskerne for arbeidet. Det er bare 15-16-17 år siden. Vi vil ikke oppleve den tiden om igjen. Det er begrunnelsen for at vi fikk disse fondene, det skal også fiskerne huske på, det er med minne fra den tiden. Vi tar

konjunkturførtjenesten og setter den av til de dårlige tidene som måtte komme, for at de ved alle gode krefters hjelp ikke skal bli som de tidene jeg nevnte. Må vi regne med et fall, kan vi i hvert fall bremse på fallet til vi får bedre oversikt, og dermed gi næringen den stabilitet den under de rådende forhold kan få. Det burde tilsi hele næringen, også fiskerne, ikke å belaste fondet mer enn nødvendig i denne tid, som jeg for min del ennå henregner som høykonjunktur.

Presidenten: Av hensyn til Stortingets videre arbeid i dag vil presidenten nå henstille til dem som har tegnet seg som talere, å fatte seg mest mulig i korthet ved denne enstemmige innstilling fra komiteen.

Toven: Det spørsmålet som hr. Borgen reiste, skal eg ikkje koma nærare inn på, eg vil for så vidt etterkoma oppmodinga frå presidenten om å vera kort; det spørsmålet hr. Borgen reiste, har vori handsama av fleire talarar. Det er rett at det ved fyrste augnekast kan sjå litt merkeleg ut, men det er sikkert også rett, som det er hevda frå andre talarar, m.a. hr. Hareide, at tilhøvet er noko komplisert og sikkert har fleire sider. Eg trur likevel det er grunn til å sjå litt på tilhøvet for ettertida.

Når det gjeld Prisreguleringsfondet for sild, har vi sett at det har vorti sterkt redusert det siste året, og eg har spurt meg sjølv om det var rett at dette fondet vart redusert så sterkt i den høgkonjunkturtida vi no er i. Under handsaminga av denne saka i finansnemnda reiste eg eit enkelt spørsmål som spela sterkt inn på reduksjonen av prisreguleringsfondet. Vi har ein post som heiter føringsutgifter, som representerer ein sum på mellom 13 og 14 millionar kroner. Eg reiste spørsmål i finansnemnda om kva som ligg under denne posten. No er det nok så at det er ymse utgifter som er gøynde her, men det er då klårt at det er i alle fall ein del av desse 13-14 millionar kroner som er brukt til å føra sild frå fangstfeltet til foredlingsanlegg. Dette synest eg for min part er ein urasjonell måte å driva på. Det måtte vera rett og rasjonelt at foredlingsanlegga kunne bli plaserte så nær fangstfeltet som råd er. Dette gjeld i fyrste rekkje stor- og vårsild. Og for å vera kort, vil eg berre peika på at i Møre og Romsdal er det teki opp arbeid med å føra opp eit par foredlingsanlegg, nemleg to sildoljefabrikkar. Eg synest det må vera ein rett tanke å kunna få realisert desse planane, for det vil sikkert føra til i neste omgang at ein kan få redusert desse altfor store utgiftene - som gøymer seg under posten føringsutgifter. Eg vil berre peika på det her, og går ut frå at staten i tilfelle er interessert og vil stø opp under desse tiltak, og tiltak av liknande art, der det gjeld å få foredlingsanlegga plaserte så nær fangstfeltet som råd er.

Leirfall: Det var ein talar her i stad som nytta uttrykket «to systemer». Det er eit nokså råkande uttrykk,

for vi har alle eit levande inntrykk av at når det gjeld handsaminga av eksportnæringane våre, går ein fram etter to system. Eg kan kanskje seia det på den måten at ein har inntrykk av at medan sume eksportnæringar er «under lova», er det andre som er «under nåden», og det siste gjeld i serleg grad fiskerinæringa. Det eine systemet går ut på at næringa skal få halda på konjunkturvinsten sin sjølv gjennom ei ordning med serfond, der midlane blir nytta til å lyfta prisane når det blir nedgangstider. Det gjeld for fiskeria. Når det gjeld t.d. skogbruksnæringa, og andre eksportnæringar også, må vinsten betalast inn til statskassa eller til eit ålment prisreguleringsfond og nyttast til subsidiering av andre varer. Og når nedgangstidene kjem må vedkomande næring sjølv ta tapet, slik som vi ser det i skogbruket og i treforedlingsindustrien i dag. Eg skal ikkje koma nærare inn på kva for eit system som er rett, men eit system må vera rett og eit system gali, og eg skulle helst tru at det systemet som blir nytta for fiskeria, er det rette. Men det må i alle fall vera svært vanskeleg no i dag å forsvara det systemet, når ein så ein annan dag hevdar at det skal vera rett å bruka eit heilt anna system når det gjeld ei anna næring, eit system som går ut på å velte byrdene i ei nedgangstid over på næringa sjølv. Her er forholdet at vi, medan vi enno lever under høgkonjunktur og har gode prisar på eksportvarene, har teki til med å nytta av prisreguleringsfonda, som var tenkt å skulle koma til gagn i nedgangstider. Det er det som er det tvilsame.

Når det gjeld spørsmålet om å ta pengar av kraftfôrsubsidieringsfondet - det er jordbruket sine pengar, og dei er tekne med i jordbruksavtalen - og føra dei over til sildefondet, då må eg seia at tilhøvet er noko innfløkt. Det kan sjåast på mange måtar; ein kan tala om direkte og indirekte verknader, men eg må seia meg heilt samd med hr. Borgen i at - direkte eller indirekte - så blir desse 9,5 millionar kroner ved overføring til sildefondet nytta til å halda oppe sildeprisen og fortjenestnivået i sildemjølindustrien. Vi skal òg vera merksame på at kostprisen på sildemjøl i dag ligg noko høgare enn eksportprisen, og vidare at kostprisen er avhengig av prisen på sildolje. Di lægre sildoljeprisen blir, di høgare blir kostprisen på sildemjølet, og då kan ein òg spørja: Er desse 9,5 millionar kroner ei subsidiering til jordbruket, eller er dei ei subsidiering til forbrukarane, til å halda prisen på sildeolje nede? Eg ser bort frå dei ymse måtar som kan nyttast for å postera desse pengane, men eg kan ikkje koma frå det inntrykket at her er jordbruket med å yta for å halda fortjenestnivået oppe i fiskerinæringa og sildeoljeindustrien, ved at jordbruket må gje av dei pengar som det er sikra etter jordbruksavtalen.

Paul Ingebretsen: En er kommet inn på mange spørsmål i samband med denne saken, men jeg tror likevel det vil være riktig å søke å konsentrere dem om fire spesielle områder.

Det første spørsmål er det som hr. Borgen reiste, og som har fått en nokså bred plass her, det andre er spørsmålet om føringsutgiftene, og i samband med det spørsmålet om utbygging av foredlingsindustrien, det tredje er spørsmålet om hvilken metode eller hvilket system en helst bør nytte ved avgiftene når det gjelder eksport av tørrfisk, og det fjerde, som forekommer meg å være av vesentlig betydning, er spørsmålet om sildefondets videre skjebne etter den situasjon vi er i i dag.

Når det gjelder det første spørsmål, som angår forholdet mellom jordbruk og fiske, så kan det kanskje bidra til å klarlegge situasjonen noe at jeg siterer av Prisdirektoratets brev av 26. november d.å. Her heter det:

«For melet av 1952 års produksjon som er levert innenlands, vil det finne sted et etteroppgjør. Under forutsetning av at det blir godtatt av representanter for bøndene, vil Sildefondet få tilført fra Statens subsidiekonto for kraftfôr forskjellen mellom maksimalprisen for sildemel innenlands og eksportprisen for sildemel. Beløpet vil etter de tall en for tiden har, bli ca. 9,5 mill. kroner.»

Det er her gitt klart uttrykk for at en forutsetning for denne overføring er at den blir godtatt av representanter for bøndene. Selve spørsmålet om fiskernes krav ved levering av sildemel til innenlandsk forbruk til lavere pris enn den som kunne oppnås ute, har vært drøftet i tidligere år, og har vært et spørsmål som stadig har vært oppe når det gjelder Prisreguleringsfondet for sild og leveransen innenlands; men det er først ved den aktuelle situasjon for sildefondet at det er blitt utløst som det er blitt nå. Realiteten er jo denne at der i og for seg fra sildefiskernes og sildeprodusentenes side blir avstått fra en inntekt til fordel for jordbruket. Det reiser seg da det spørsmål: Vil det være riktig at den ene næring, her sildenæringen, avstår fra dette beløp til fordel for en annen? Hvis man sier at det ikke er riktig, da må forholdet ordnes på den måte at det inntektstap som den ene næring har hatt, må restitueres, det må den få tilbakebetalt. Men spørsmålet blir så: Skal det tas innenfor den ramme som er trukket opp for de tilskudd som jordbruket har, eller må denne rammen tilsvarende utvides? Det er situasjonen, og det er et spørsmål som selvsagt må komme opp, når jeg nå har gitt uttrykk for at det fra Prisdirektoratets side er nevnt at det vil føre til en tilbakeføring av 9.5 millioner. Men det er også avhengig av at det blir godtatt av bøndenes organisasjon. Det beløp på 3.5 millioner kroner som også er nevnt i innstillingen, skyldes et tilsvarende forhold for levering av sildolje til margarinfabrikasjon, så vidt jeg har fått opplyst.

Det andre spørsmålet som er kommet i forgrunnen, er føringsutgiftene og utbyggingen av foredlingsanleggene. Nå er dertil å merke at disse føringsutgiftene har forekommet i regnskapene for dette fondet med noenlunde samme beløp fra år til annet. Systemet er dette at det omfatter all føring av

sild både med egne og med leiede fartøyer til fangstfeltet og til det sted hvor silden blir avtatt. Det har her vært spørsmål om å regne silden av på det sted hvor den blir levert, på grunnlag av den fastsatte pris pluss føringstillegg, men det ville føre til så vanskelige forhold at man har foretrukket den ordning som bygger på at man regner en fast, fiks pris for silden på feltet, og lar den vekslende og varierende føringsutgift gå inn i et clearingsystem over sildefondet, hvor hele denne vanskelige prosess på en vis blir utjevnet. Det er klart at hvis en kan få bygd ut et tettere nett av avtaksstasjoner langs det område hvor fisket foregår, vil en derved kunne minske føringsutgiftene, men de vil ikke forsvinne. Men spørsmålet er: Bør en beholde selve systemet med denne clearing over fondet for føringsutgiftene i stedet for å etablere andre systemer?

Representantene Dahlø, Johs. Olsen og Ingvaldsen har vært inne på spørsmålet om de bestemmelser som er fastsatt for tørrfisk. Vi har fått et levende inntrykk av at her hersker det sterkt motsatte oppfatninger. Representanten Johs. Olsen gikk sterkt inn for at en fikk endret systemet, og han mente at komiteens ordlegging når den sier at den ber overveiet om ikke det og det bør gjøres, burde endres til at det bør henstilles. På den annen side har hr. Ingvaldsen ment at det skal meget til før en forlater det system som en nå har, som, etter den mening han har på grunnlag av de opplysninger han sitter inne med, har visse fordeler fremfor det annet system.

Det er klart at dette spørsmålet er overmåte innfløkt og vanskelig. Den eneste måten som en her kan behandle det på, er å reise problemet, fordi det har vist seg at utviklingen har ført til en annen oppfatning enn den som var grunnlaget for den enstemmige henstilling fra fondets styre og de interesserte, da ordningen for to år siden ble opprettet. I fondsstyret sitter 11 medlemmer. 3 av dem er statens representanter, de sitter i begge fond. I fiskefondet sitter 4 representanter for fiskerne og 4 for tilvirkerne og eksportørene. Det er disse som sitter inne med den største fagkunnskap og den største interesse, og det er etter min mening ikke mer for komiteen i dette øyeblikk å gjøre, enn å reise spørsmålet og be fondsstyret ta det opp til alvorlig overveielse, for å finne fram til en løsning som alle parter kan være tilfreds med.

Jeg skal endelig bare si et par ord omkring sildefondet. Det har som nevnt minket fra omlag 60 millioner med brutto om lag 30 millioner til 30 millioner, men har fått en tilførsel på 12-13 millioner kroner fra andre kilder, og har derved gått ned med netto 18 millioner. Men selve det at et fond i en tid som denne blir redusert med netto 1/4, innbyr til visse refleksjoner. Det er jo så at dette fondet, som utelukkende skal tjene næringens interesser, er etablert med ett vesentlig formål - å kunne være en fender rent økonomisk når forholdene stiller seg ugunstig. Det er da spørsmålet:

Har denne skifting fra en klar og tydelig høykonjunktur til mindre gunstige vilkår, som har skjedd i løpet av det siste år, vært av en slik karakter at det skulle betinge en så sterk tapping av fondet? Det vil føre til, at hvis det blir en svikt i avsetningen og man kommer ned på et annet nivå, oppstår den situasjon at man står uten midler i det øyeblikk man mest trenger dem. Det er det som er det alvorlige, og det er det som gjør det nødvendig for komiteen å si fra at de som har ansvaret for næringens fortsatte trivsel og også gjennom sine representanter disponerer dette fondet, må sørge for gjennom sine bestemmelser og disposisjoner at fondet virkelig blir den økonomiske hjelp som det var forutsatt å skulle være når hjelpen trenges. De må sørge for at utviklingen ikke får det forløp at en nedgang som skaper vanskeligheter, forverres ved at fondet som skulle være hjelpen, ikke lenger er til stede.

Rong: Når eg bad om ordet, var det nettopp for det innlegget som kom frå hr. Borgen når det gjeld sildeprisane og prisreguleringsfondet. Det er ein ting som eg syntest hr. Borgen gløymde, og det var det at før fisket tek til, er styresmaktene for landbruk og forsyning ute etter kraftfôr, og då tingar dei seg på førehand det dei treng, om lag 60 000 tonn av produksjonen om vinteren, dvs. omkring 4 1/2 million hektoliter sild. Det er sjølv sagt ei tung byrde på fiskeria at ein skal måtte selja dette store kvantum til nedsette prisar, og like vel har ikkje fiskeria protestert. Det er ikkje rett, og det er ikkje vakkert heller, av hr. Leirfall å kasta grams i augo på fiskerinæringa, med at dei så å seia subsidierer fiskeria på dette området. Det er jo klart, at når ein så monaleg del av produksjonen i året blir gjevi over til mindre prisar, har det, som hr. Carlsen nettopp nemnde, kosta fiskeria 76 millionar kroner samanlikna med kva dei kunne ha selt det for på utanlandske marknader. Likevel har dei ikkje protestert, ikkje knurra eller kлага. Då tykkjer eg verkeleg at det er ugrunna av både hr. Borgen og hr. Leirfall å koma opp her på vegner av landbruket og liksom protestera og vera misnøgde. Eg vil òg få nemna at før det siste vintersildfisket tok til, fann ein det naudsynleg å søkja staten om garanti. Dersom prisreguleringsfondet for sild ikkje strakk til, skulle staten overta det som gjekk over, for det galdt om å kunna stimulera fisket mest mogleg, slik at det kunne fiskast inn alt som fiskast kunne. Det var helst sildemjølfabrikantane som la dette fram, fordi dei ikkje hadde nok lagringsplass. Dei ville òg ha den trygd som ligg i ein garanti, når det er ein usikker marknad. Det går ikkje an for hr. Ingvaldsen då å seia at Prisdirektoratet her så å seia har skalta og valta med andre fond, når staten sjølv føre siste fiske har gjevi denne garantien. Det var det eg gjerne ville få nemna her.

Presidenten: De etterfølgende talere har en taletid på inntil 2 minutter.

Dahlø: Det var en bemerkning av hr. Ingvaldsen som gjorde at jeg bad om ordet. Hr. Ingvaldsen nevnte at vi nå hadde høykonjunktur når det gjelder sildeprisene, og at han av den grunn, så vidt jeg forsto, mente at man ikke måtte ta noen ekstra foranstaltninger. Ja, hvordan er det nå med denne høykonjunkturen når det gjelder sildeprisene? Jeg tror vi må være merksam på at det er ikke bruttoprisen, men det er nettoutbyttet vi må legge vekt på. Her er forholdet det, at når det gjelder prisen på redskaper til sildefisket og andre fiskerier, er det virkelig høykonjunktur. La meg ta et eksempel: Før krigen kostet et storsildgarn av den vanlige typen som brukes ca. 60-70 kroner. Det vil si bare bussen (linet) i dette garnet. Nå koster det 180 kroner. Det brukes 60 kroner i subsidier på en slik garnbuss, og dermed kommer prisen ned i 120 kroner. Hvis vi ikke hadde hatt disse subsidier, ville forholdene blitt slik at driften nær sagt var blitt ulønnsom på grunn av de høye prisene på fiskeredskaper. Der er det virkelig høykonjunktur, og jeg mener det er riktig at det her er brukt en del av fondets midler til disse prissubsidiene. Jeg må få innskyte den bemerkning at det er regnet med å bruke ca. 9 millioner kroner til mars neste år. Vi må komme bort fra dette, men måten det skal gjøres på, skal jeg ikke komme inn på nå. Det vil Stortinget få høre til å ta stilling til, når det etter nyttår skal ta fatt på saken om statsmonopol for import av fiskeredskaper.

Steffensen: Jeg vil gi hr. Ingvaldsen, som er industrimann fra Drammen, min kompliment for at han har satt seg så godt inn i disse forholdene som han har gjort. En annen ting er at det gledet meg virkelig å høre at han gikk inn for de formene som nå praktiseres når det gjelder prisfondene for sild og fisk. På et enkelt punkt var jeg uenig med han, og det var når han henstilte at det måtte vises varsomhet når man skulle gå over til en annen utgiftsform for tørrfisk. Hr. Carlsen var inne på spørsmålet, og han gav forklaring på hvordan forholdene er. Man skal jo huske på at eksportørene her har fått dekket alle sine utgifter i kalkylen, slik at den avgiften på 20 pst., som det er forutsatt at de skal få ut over de kalkylene som også innebærer fortjeneste, er fortjenester på toppen av ordinær omsetningsfortjeneste. Det er derfor fiskerepresentantene og også muligens Prisdirektoratet - det har vært litt vaklende på dette punkt - går inn for samme avgiftsordningen på tørrfisk som på klippfisk. Vi mener alle parter er godt tjent med det. Når de får alle de ordinære utgifter dekket, pluss en rimelig fortjeneste pluss 20 pst. ekstraordinær fortjeneste, da må det være nok. Slik som konjunktorene har vært de siste årene, må det være nok fortjeneste på eksportørene. Jeg er helt ut enig i den innstilling som foreligger, og jeg vil understreke det som

hr. Johs. Olsen sa, at man snarest bør gå over til samme avgiftsform for tørrfisk som for klippfisk.

Når det gjelder sildefiskeriene, er jeg enig i hr. Hareides begrunnelse. Sildefiskernes forhandlere har i alle år siden krigen bragt dette spørsmål om sildemel på innlandsmarkedet inn i forhandlingene. De har ikke kunnet få noen ordning på det før nå i år da det er spørsmål om å overføre 9 millioner kroner til sildefondet. Det er riktig som hr. Leirfall sier, det er bare et posteringsspørsmål hvor det skal tas fra. Men at sildefiskerne har krav på dette beløp, og har hatt det helt siden krigen sluttet, det er utvilsomt.

Presidenten: Hr. Borgen har hatt ordet to ganger og får ordet til en kort merknad.

Borgen: Det undrer meg litt at jeg bare etter påvisningen av en overflytting av penger fra et fond til et annet, skulle få slik påpakning som jeg har fått fra forskjellige representanter for fiskerinæringen. Jeg tror de misforstår stillingen noe. Det som er skjedd, er jo at Prisdirektoratet er i ferd med å ta ut penger av et fond som går inn i en kontrakt med jordbruket, og bruke dem på et annet område - denne gang for å dekke det som mangler i Prisreguleringsfondet for sild fordi konjunktorene for fiskerinæringen er blitt dårligere. Jeg kan være enig med dem som sier at det kan være et posteringsspørsmål hvordan man gjør dette, men det må iallfall ikke posteres på den måte at det som går inn i kontrakten med jordbruket blir redusert, for da må jo jordbruket på sin side igjen kreve å få en kompensasjon, og det er ikke så lett i dag.

Ellers er jeg forholdsvis godt fornøyd med at denne sak blir forelagt jordbrukets organisasjoner. Jeg forstår det slik, etter det som ble referert av hr. Paul Ingebretsen, at når bøndene er nevnt i Prisdirektoratets brev, betyr det jordbrukets organisasjoner, og at det ikke blir foretatt noe uten at de er enig i det. Og da vil det formodentlig bli funnet en viss form for kompensasjon.

Leirfall: Det undra meg litt at hr. Rong tok på veg som han gjorde. Eg heldt nettopp fram at den ordninga som fiskeria har fått for sin del, burde vera den rette, og at andre næringar også måtte få same handsaming. Men det tolde altså ikkje hr. Rong.

Korleis ein snur og vendar på dette, så har ein her fått til ei heilt anna ordning enn då det galdt treforedlingsindustrien. Næringa sjølv får ha konjunkturvinsten til utjamning i nedgangstider. Prinsippet er eg samd i, det er rett. Vi har her òg fått den ordninga at ein skyt til frå utaforliggjande fonds for å dekkja den mindrefortenesta som kjem ved at ein del av produksjonen blir seld på innanlandsmarknaden. I andre næringar har vi den ordninga at det skal utjamnast på næringa sjølv.

Når det gjeld desse kratfôrmidlane så ligg det i det som hr. Ingebretsen opplyste, at organisasjonane skal rådspørjast før nokon ting blir gjort, - i det ligg det at ordninga er noko tvilsam, og eg meiner det er rett at det blir presisert.

Til hr. Carlsen, som sa at det føre krigen var nesten umogleg å få selt ein sekk sildemjøl her i landet, vil eg seia at det er ei nokså stor overdriving. Ein tredjepart av produksjonen vart selt her heime i førekrigsåra, og når det ikkje vart selt meir, kom det vel mest av at sildemjølfabrikkane ved sal til utlandet fekk ein pris som låg over den eigenlege fôrverdi av sildemjølet.

Ingvaldsen: Jeg forsto hr. Carlsens og hr. Steffensens uttalelser om prisfastsettelsen for tørrfisk slik at de hevdet at tilvirkerne fikk dekket alle utgifter til tilvirkning og til eksport osv., og at det var fastsatt på behørig måte. Men de understreket iallfall ikke at disse prisene er basert på den fastsatte minstepris, og de understreket heller ikke at det betales vesentlig mer for råfisken enn den fastsatte minstepris. Det vil igjen føre til, som jeg pekte på i mitt forrige innlegg, at hvis man ikke hadde kunnet betale over minsteprisen siste år, ville produksjonen av tørrfisk blitt vesentlig mindre etter all sannsynlighet. Men nettopp hvis man vil holde en stor produksjon av tørrfisk og utnytte markedene, tror jeg det er betenkelig å forlate den avgiftsordning man har nå.

Hareide: Eg vil berre seia at når det gjeld den lagnaden som Sildefondet og Fiskefondet vil få i framtida, er det klart at det er i fiskerinæringa si interesse å halda desse fonda oppe lengst mogleg for at dei skal koma til nyttes i ein lågkonjunktur. Og det er det som er prinsippet vårt, å freista halda att mest mogleg av høgkonjunkturfortenesta til lågkonjunktur kjem. Det har vi freista praktisera alt i år. Fiskeprisane er enno ikkje fastlagde, men sildeprisane er fastlagde til det same som i fjor, og det vil seia at vi har sett sterkt til den sida å halda fondet oppe. Kostnadene dette året som vi går inn i, vil bli mykje høgare enn dei var i fjor, og det vil då seia eit ikkje lite minus for fiskerinæringa å halda dei same prisane som i fjor.

Til slutt vil eg også seia at eg synest korkje hr. Borgen eller hr. Leirfall skulle hatt nokon serleg kritikk for den måten dei har gått fram på her i denne debatten. Eg synest det er urettvist mot dei å kritisera dei for sterkt. Dei har spurt, dei har fått svar på det dei har spurt om, og etter det eg skjønar har dei lagt godviljen til for å få i hamn denne saka, som vedkjem så sterkt både jordbruk og fiske.

Komiteen hadde innstillet:

St.meld. nr. 96 for 1952 - legges ved møteboka.

V o t e r i n g :

Komiteens innstilling ble enstemmig bifalt.

S a k n r . 5 .

Innstilling fra Stortingets presidentskap om offentliggjørelse av stenografiske referater fra møter for lukkede dører i Odelsting og Storting 1903-1904 (innst. S.O.).

Komiteen hadde innstillet:

Stenografiske referater fra møte for lukkede dører

- a) 11. juni 1903, innbundet og i forseglet konvolutt,
- b) 15. og 16. februar 1904 innbundet og forseglet, og
- c) 22. mars 1904 innbundet og forseglet,
- blir ikke lenger å behandle som hemmelige.

V o t e r i n g :

Komiteens innstilling ble enstemmig bifalt.

Presidenten: Presidenten vil foreslå at innstillingen og forhandlingene vedrørende innst. S.O. blir å offentliggjøre.
- Ingen har uttalt seg imot det, og det ansees som bifalt.

Protokollen ble deretter opplest uten å foranledige noen bemerkning.

Møtet hevet kl. 12.